Zeer Geheim

Ex.nr.

MINISTERRAAD
Nr.6657

Notulen van de vergadering gehouden
op vrijdag 27 september 1974 in het Catshuis,
aangevangen 's morgens om 10 uur
en 's middags voortgezet

Aanwezig: minister-president Den Uyl en de ministers Van Agt, Boersma, Van Doorn, Duisenberg, De Gaay Fortman (pt.1 t/m 4b en 8 t/m 15), Gruijters, Lubbers, Van der Stee, Van der Stoel, Trip, Vorrink, Vredeling en Westerterp (Afwezig zijn de ministers Van Kemenade en Pronk)

Voorts zijn aanwezig de staatssecretarissen Brinkhorst, Van Hulten (pt.5), Klein (pt.8 t/m 15), Mertens (pt.8) en Polak

Secretaris : mr.M.J.D.van der Voet (plv.)
Adjunct-secretaris: mr.M.V.van Ginkel

1 a. Notulen van de vergadering van 23 augustus 1974 (nr.6599 en 6599c)

De notulen worden vastgesteld na de wijzigingen opgenomen in bijlage I.

1 b. Notulen van de vergadering van 27 augustus 1974 (nr.6611 en 6611b)

De notulen worden vastgesteld na de wijzigingen opgenomen in bijlage II.

1 c. Notulen van de vergadering van 28 augustus 1974 (nr.6612 en 6612b)

De notulen worden vastgesteld na de wijzigingen opgenomen in bijlage III.

© NA, 2.02.05.02 (Arch. MR) (Nationaal Archief, Den Haag) inv.nr. 1407
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/Z00101

De minister-president stelt de volgende conclusies voor:

1°. De raad besluit voor 1974 $ 250.000 over te maken aan de VN als bijdrage in de financiering van de VN-vredesmacht op Cyprus.

2°. De budgettaire gevolgen zullen als een exogene overschrijding worden beschouwd.

De raad besluit aldus.

4 d. Het Duitse veto tegen de verhoging van de EEG-landbouwprijzen (Zie notulen m.r. 13 september 1974, punt 4d)

Minister Van der Stee merkt op dat in de landbouwraad langdurig en met vele schorsingen is gediscussieerd over een wijziging van de landbouwprijzen. Er waren sterk uiteenlopende wensen: zo wilde Groot-Brittannië een melkprijsverhoging van 32% (op te vangen door consumentensubsidies), terwijl Frankrijk een algemene prijsverhoging van 8% voorstond. Uiteindelijk gingen de Duitsers akkoord met een algemene verhoging van 5% in plaats van 4%, zoals de Europese Commissie voorstelde. De Duitse minister van landbouw Ertl heeft 's nachts verschillende malen met bondskanselier Schmidt getelefoneerd en spreker heeft die nacht ook veel contact met Ertl en staatssecretaris Rohr gehad. Destemeer was spreker verrast dat in de laatste ronde door Duitsland een ad referendum werd gemaakt. 24 uur eerder had spreker nl. uit ambtelijk contact met Economische Zaken, Financiën en Buitenlandse Zaken vernomen dat Duitsland uiteindelijk zou instemmen met een 5%-verhoging. Duitsland kan slechts instemmen met de besluiten van 20 september als aan drie voorwaarden is voldaan, nl. een toerekening van de prijsverhogingen aan de komende prijsronde; een bevredigende verklaring van de lidstaten over de afbouw van de nationale maatregelen en de toezegging van een fundamentele discussie die kan leiden tot een nieuw landbouwbeleid.

Minister Duisenberg vraagt of ook oude nationale maatregelen zijn bedoeld.

Minister Van der Stee merkt op dat hij Duitsland de nationale maatregelen inzake de revaluatiecompensatie van drie jaar terug heeft voorgehouden. Voorts heeft hij in de raad naar voren gebracht dat een markt- en prijsbeleid alléén geen uitkomst kan bieden. Er is reeds besloten dat de prijsverhogingen moeten worden gezien als een voorschot op de nieuwe prijsronde. Hij heeft gepleit voor een algemeen pardon inzake de nationale maatregelen, gekoppeld aan de dreiging van een kort geding. Voorts heeft spreker gesteld dat er geen unanimiteit in de raad was en dat daarmee de voorstellen bij de Commissie terug waren; op deze wijze had een diplomatieke aftocht voor Duitsland kunnen worden gedekt. Naar verluid zou er een afspraak tussen de Franse president Giscard d'Estaing en de Duitse bondskanselier Schmidt zijn gemaakt dat de prijsverhogingen niet meer dan 4% zouden bedragen. De Fransen zouden die afspraak hebben geschonden met de verlangens van de Franse minister van landbouw Bonnet inzake een verhoging van 8%. De Duitsers wensen niet langer de grote financier van het Europese landbouwbeleid te zijn. Van de Franse minister van landbouw Bonnet heeft spreker begrepen dat ook deze een voorstander is van een fundamentele herziening van het landbouwbeleid, maar gisteravond heeft de Franse minister-president Chirac op de televisie verklaard dat van een fundamentele herziening geen sprake kon zijn. De komende woensdag zal een gecombineerde landbouwraad en algemene raad worden belegd.

Staatssecretaris Brinkhorst heeft begrepen dat het niet zozeer de bedoeling van Duitsland is terug te keren naar een nationale benadering, maar dat het bezwaar heeft tegen grote prijsverhogingen en nationale steunmaatregelen. Het veto wordt als een breekijzer gebruikt om een fundamentele discussie over het landbouwbeleid uit te lokken. Het zou buitengewoon ongewenst zijn de komende woensdag het compromis af te wijzen, maar er moet wel steun worden gegeven aan het verlangen naar een principiële discussie. Dat is temeer gewenst nu spreker de vorige dag heeft vernomen dat Frankrijk nieuwe nationale steunmaatregelen overweegt. De komende woensdag zou aan de Europese Commissie moeten worden gevraagd een volledig overzicht op te stellen van alle nationale steunmaatregelen, welk overzicht over drie maanden in de Europese ministerraad aan de orde zou moeten worden gesteld. Slechts sociale maatregelen terzake zouden kunnen worden toegelaten.

De minister-president ziet toch wel positieve aspecten in de Duitse daad. De gedachten van bondskanselier Schmidt gingen uit naar een conferentie buiten de EEG-organen om, teneinde los van de gevestigde belangen grondig over het landbouwbeleid van gedachten te wisselen. Daarbij heeft Schmidt met name bezwaar tegen de verkapte nationale steunmaatregelen en tegen het systeem van prijsverhogingen, terwijl er in Europa voedseloverschotten zijn. Spreker heeft zich tegen zo'n intergouvernementele conferentie verzet, omdat dat, zoals ook door de Europese commissaris Lardinois tegen spreker uiteen is gezet, een prestigeverlies voor de gemeenschappelijke organen zou betekenen. Nu heeft Schmidt op deze wijze de fundamentele herbezinning willen forceren. De derde Duitse voorwaarde is het belangrijkst omdat het niet veel betekent dat de 5%-verhoging moet worden gezien als een voorschot op een volgende prijsverhogingsronde. Bovendien zijn nationale steunmaatregelen ofwel in strijd ofwel niet in strijd met het EEG-verdrag. Niemand gelooft overigens dat inkomenstoeslagen ongedaan zijn te maken, en daarmee blijft het belangrijke punt of men over 2 of 3 maanden kan overstappen op een stelsel waarbij het niet meer gaat om prijsverhogingen, maar om het garanderen van een bepaald agrarisch inkomen. Spreker bepleit steun aan het Duitse standpunt door te stellen dat er geen verdere prijsstijgingen bij een overschotsituatie mogen zijn. Van een afspraak tussen Giscard d'Estaing en Schmidt is spreker niets bekend.

Minister Westerterp onderstreept dat men een intergouvernementele landbouwconferentie moet voorkomen. Dat zou niet alleen prestigeverlies voor de Europese Commissie betekenen, maar het gevaar met zich meebrengen dat het gehele landbouwbeleid ineen stort. Spreker heeft de indruk dat minister Apel sinds hij minister van financiën is geworden, besloten heeft de Europese landbouwmarkt ingrijpend te wijzigen en de nationale grenzen te sluiten. Spreker begrijpt het verlangen naar een fundamentele herbezinning, maar het is goed een onderscheid te maken tussen de akkerbouw en de veeteelt. De overschotten in de laatste categorie zijn het gevolg van een stimulering van de vleesproduktie door de Europese Commissie.

Minister Lubbers zou willen weten of de prijsverhoging met 5% een maximale verhoging is, of dat bijv. voor de melk een effectieve prijsverhoging van 6,5% geldt.

Minister Vredeling vindt zakelijk gezien dat de Europese landbouwpolitiek moet veranderen, maar hij kijkt zeer wantrouwend naar de motieven van Duitsland en waarschuwt voor een te zelfbewust Duits beleid, waarvan nog moet blijken of dat in de goede richting gaat. Hij hoopt niet dat de Duitse en de Nederlandse minister van financiën een kongsi vormen. Het is een volstrekte illusie te denken dat via inkomenstoeslagen de landbouw-overschotten kunnen worden opgeruimd. Zulke toeslagen zijn slechts om sociale redenen acceptabel. Overigens zal een toeslagenstelsel vooral ook voor rekening komen van die landen die dat kunnen betalen dat wil zeggen Duitsland en de Beneluxlanden. Spreker hoopt dat Nederland in EEG-verband hetzelfde progressieve standpunt inzake spreiding van kennis, macht en inkomen inneemt als in Nederland. Ten slotte suggereert hij een gecombineerde EEG-ministerraad te beleggen van de ministers van landbouw en financiën.

Minister Duisenberg brengt naar voren dat hij met zijn Duitse collega de zorg deelt voor de uit de hand lopende EEG-begrotingen. Het is een misverstand om te denken dat de Duitse minister van financiën Apel de stuwende kracht zou zijn, dat is bondskanselier Schmidt.

Minister Van der Stoel ziet het gevaar dat Duitsland zodanig optreedt dat de gemeenschappelijke kaders worden opgeblazen. In zo'n situatie zou men nog verder van huis zijn met noodlottige consequenties voor Europa. Duitsland meet zich een toetsingsrol aan die aan de Commissie toebehoort en het is heel ernstig dat Duitsland zijn sterke economische positie misbruikt. Voor wat betreft de herziening van het landbouwbeleid merkt spreker nog op dat ook aan Britse zijde belangstelling bestaat voor een herziening en voorts dat Nederland tot nu toe tot de netto-profiteurs heeft behoord en dat een herziening Nederland geld zal kosten.

De minister-president zou het waarderen als de komende woensdag door de Nederlandse delegatie werd gesteld dat de Europese Commissie over 2 tot 3 maanden met een evaluatie van het bestaande stelsel zou moeten komen en alternatieven voorleggen, met erkenning van het feit dat Nederland een netto-profiteur is en Duitsland de grote financier die niet meer zo exclusief de Europese lasten kan dragen.

Minister Vredeling merkt op dat de Duitse economie profiteert van de Europese Gemeenschap. Minister Van der Stee wijst erop dat ook Duitsland nationale steunmaatregelen heeft genomen o.a. voor een bedrag van f.490 mln aan belastingmaatregelen ten gunste van de boeren. Het valt te verwachten dat het Landbouwschap minister Duisenberg erop zal wijzen dat de Duitse boeren 10% inkomstenbelasting betalen in verhouding tot wat de Nederlandse boeren opbrengen. De sociale verzekeringslasten van de boeren in Duitsland, Frankrijk en België worden voor een belangrijk deel door de staat gedragen. Spreker vindt het evenmin juist dat Duitsland zich een toetsende functie toeëigent en er daarom op heeft aangedrongen dat de Commissie voor de eerstvolgende raadszitting aangeeft welke criteria voor de nationale steunmaatregelen moeten gelden. Duitsland heeft reeds miljarden uitgegeven voor de revaluatiecommissie, welke maatregel nog steeds van kracht is en waarover bovendien binnenkort een verlengingsaanvrage mag worden verwacht. Frankrijk has inderdaad nationale maatregelen in petto in de fiscale sfeer en op het terrein van de sociale verzekeringen, maar Frankrijk zou die maatregelen achterwege laten, als het compromis werd goedgekeurd. De rundvleesoverschotten zijn vooral te wijten aan de extra-import; structureel heeft de Gemeenschap een vleestekort. Voor het systeem van inkomenstoeslagen heeft men het Britse voorbeeld, waaruit blijkt hoe kostbaar zo'n stelsel is. Er moeten fundamentele wijzigingen in het landbouwbeleid komen met meer inkomenspolitieke aspecten, maar het marktbeleid moet eveneens gehandhaafd blijven ter wille van een zekere ordening. Voor graan zijn er kunstmatige barrières om de monetaire verschillen weg te werken. De wereldmarktgraanprijs ligt de laatste jaren aanzienlijk hoger dan de Europese prijs. Overigens moet men bedenken dat al sinds 40 jaar, ook niet in Amerika, de graanmarkt volledig vrij heeft gefunctioneerd. Het negatieve correctief voor melkpoeder wordt met ingang van 1 oktober 1974 afgeschaft, hetgeen voor de melk een verhoging in totaal van 6,5% betekent; de feitelijke uitwerking voor de consument zal evenwel anders zijn. Met Duitsland dringt Nederland erop aan dat ook de consument iets merkt van de lage rundvleesprijs. Het wordt in ieder geval duidelijk dat de Duitse bondskanselier Schmidt door hard op te treden een hoofdrol wil spelen in het Europese beleid. Volgens geruchten zou hij de Duitse minister Apel tot opvolger willen maken van de vertrekkende Europese commissaris Dahrendorf. Overigens acht spreker het politiek onmogelijk de nationale steunmaatregelen onmiddellijk in te trekken.

De minister-president vraagt of daarmee ook de fundamentele heroriëntatie van het landbouwbeleid onmogelijk is. Minister Van der Stee antwoordt dat hij van de Europese Commissie terzake niet zoveel verwacht. Daarvoor zijn belangrijke bijdragen van de lidstaten nodig.

Staatssecretaris Brinkhorst vindt dat men voor wat betreft de nationale steunmaatregelen moet vasthouden aan het verzet tegen concurrentievervalsende maatregelen, terwijl daarnaast maatregelen die een sociaal doel dienen, zijns inziens kunnen worden gehandhaafd.

Minister Van der Stee is het hiermee oneens, omdat ook van sociale evenals van fiscale maatregelen een concurrentievervalsend effect kan uitgaan. Later in de vergadering, nadat spreker een telefoongesprek heeft gehad met de Duitse minister van landbouw Ertl, deelt hij mee dat de Duitse regering is geschrokken van de reacties op het Duitse veto. Een resolutie met drie onderdelen is in voorbereiding waarin o.a. wordt gesteld dat van nu af geen nationale steunmaatregelen zullen worden genomen. Over het landbouwbeleid zou een conflict bestaan tussen de Franse president Giscard d'Estaing en de Franse minister-president Chirac. Het is de bedoeling dat een werkgroep van deskundigen uit de lidstaten te zamen met de Europese Commissie gaat werken aan een herbezinning op het landbouwbeleid. Al met al mag men verwachten dat de komende woensdag overeenstemming is te bereiken.

4 e. Midden-Oosten

Minister Van der Stoel deelt mede dat de temperatuur in het Midden-Oosten zeer oploopt. Ook in de algemene vergadering van de Verenigde Naties zijn moeilijkheden te verwachten over de Palestijnse kwestie, nu de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO als woordvoerder naar voren wordt geschoven. Nog nooit heeft een niet bestaande staat in de algemene vergadering het woord gevoerd.